

Emin İplikçi

Elektrik Mühendisleri Odasının 1 no'lu kurucu üyesi ve yakın çağ mühendislik geçmişimizin ilginç isimlerinden Emin İplikçi ile söyleştik:

"İzmirliyim" diyor İplikçi, "1904'te doğdum. İlk mektebi İzmir'de okumuşum, bir sene Fransız mektebine gitmişim-Sultani vardı o zaman- Sultaniden ayrılmışım Yunanlılar İzmir'e girdi diye. Rodos'a gitmişiz aile ile beraber. Rodos'ta ben, Fransız mektebinden başka mektep olmadığından, yine Fransız mektebine gidip, İzmir'de başladığım Fransızca'yı orada geliştirmişim. Öyle ki, orta mektebin sonunda Fransızca'yı tamamen öğrenip, Türkçeyi ise neredeyse unuttum. Babam Rodos'ta öldü ve oraya gömüldü, ama Yunanlılar Rodos'u alınca, Rodos'taki müslüman mezarlarının hepsini yok etmişler. Binaenaleyh babamın mezarı yok oldu."

"Babam ölürken ağabeyimi çağırdı yanına. 'Seni Almanya'ya gönderdim' dedi, 'senden büyük ağabeyini de Viyana'ya gönderdim. Şimdi sen Emin'i Fransa'ya göndereceksin' dedi. vasiyet etti. Ve biz Yunanlılar İzmir'den kaçınca İzmir'e döndük. Burada kısa bir süre kalıp. İstanbul'a gittik. Ben Kadıköy'de Saint Joseph'e gittim. Saint Joseph lise tahsili veriyor. Oradan mezun oldum. Araştırmamıza göre Fransa'da Grenoble'de Institut d'electrotechnique de Grenoble diye bir müessese var. Buraya gittim. 4 sene sonra bize Diploma d'engineer verdiler, 1927'de. Orada okuduğum yıllarda tatbikatlar da yaptık. Grenoble yakınlarında oldukça sulak bir bölge var. Çok sulak olduğu için skutlar oluyor. O skutların önüne bir türbün koymuşlar, küçük bir türbün. elektrik istihsal edip. bu elektrikle oradan kopardıkları ka-

ğıt yapmaya müsait bitkileri kesiyorlar, öğütüyorlar, kağıt yapıyorlar. Onu gördüm tatbikatlarda ve daha bir sürü şey." "Mektepte aşağı yukarı 4 bin kişiyiz talebe olarak. Bunların çoğu dünyanın dört bir yanından gelmiş talebe... Türk, Japon, İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunan, Bulgar, hepimiz oradayız. Binaenaleyh bir Oxford gibi kabul edemezsin. Mesela, senin mektebinde belki vardır 40 tane ecnebi halbuki burada 4 binin çoğu ecnebi. Ve lisan bilmeyenler var. Bunlarla arkadaş olduk. Bunlardan bana bilhassa yakınlık gösteren bir Fransız olmuştur. O da bizim gibi Akdenizli olduğu için benzeriz birbirimize. Kızma, gülme, sevinme onlarda da bizim gibi."

"Matematik hocası önemli bir hocaydı. Evinde ders aldım ondan, çok faydalı oldu. Ayrıca elektrik laboratuvarı vardı. Onu işleten de bir Polonyalıydı. Dost olduğumuzdan özel bazı şeyler de gösterirdi bana. Böyle böyle yetiştik."

"Bir keresinde 2 bin 400 metre irtifada bir santral göstermeye götürdüler bizi. Bir tünel yapmışlar, tünelin içinden de rayları koyup atlı tramvay götürüyorlar. Daha elektrik istihsal edilmemiş orada. Sene aşağı yukarı 1923-1924. 'Neye yarıyor bu?' dedik. 'İşçileri getirip götürür' dediler. Oranın öğretmeni kadın. 'Bu kadın nasıl yarar burada, broşür, döküman gelir mi' diye sorduk. 'Her yere gider' dediler. Haftada bir film gelirmiş, ayda bir tiyatro gelirmiş. Yetişmeleri, eğitimleri bizden bu kadar farklı işte..."

● Sıy m iplikçi isef.sfni/ bir.ı/ ı^c m r tım'ım Jırk- lrik lluhfuisi <>lm,ik nen'lfh t,'rM/ .ıA/jm'.ı. M/ mı r'şjini 'strituu.' Vı'.S.ı .ılcu/m isicim'f' mı \ ou/Uluu/ '

Doğrudan doğruya Türkiye'de yeni başlamıştı elektrik, bu bir. İkincisi biraz var-

Görevleri

- 1- Elektrik Mühendisi olarak serbest-1930 1937
- 2- Tire Elektrik Santral kuruluşu - Mühendis 1937 1938
- 3- Ulaştırma Bakanlığı Yabancı. Şirketler Dairesi Reisi 1938 1944
- 4-Ankara EGO Genel Müdürü 1944 1954
- 5-M T A Genel Müdürü. 1954 1955
- 6-Petrol Dairesi Reisi. 1955 - 1960
- 7-Edbank Genel Müdürü. 1960
- 8-Sanayi Bakanlığı Müsteşarı, 1960 1961
- 4 8 1961 ta'inde emekli olduktan sonra görevleri
- 1-1 P A O Yatırını Grubu Başkanı. 1961 1964
- 2- İpraş İda-e Meclisi Bşk . Vekili, 1964 - 1967
- 3- Pancar Motor A Ş İdare Meclisi Bşk Vekili 1970
- 4 Çimho! İdare Meclisi Bşk 1971 1973
- 5 Kumaş İdare fvecisi Uyes; ve Reisi. 1973 'S'77

lıklı bir aile olduğumuz için, babam mesela havagazı lambası yakardı evinde. Ve küçük bir elektrik tesisi yapmak için hevesliydi. İşte bunlardan etkilendim. Ee, Türkiye'de daha mesela elektrik ancak, sînemaların çıkardığı elektrikti. Onlarda komşularına verirlerdi, o kadar vardı."

"Oğlum şu lambayı bizim pencerenin önüne koy da şavk yakmayalım gece, bununla geçiniriz"

** Siz elektrik mühendisi olduğunuzda Türkiye'nin enerji durumu nasıldı?*

O Ben geldiğim zaman izmir'de elektrik tesisatı yok. Ben ve benden önce mezun olmuş Fahrettin isminde bir arkadaşım, Sanayi Bakanlığının kurduğu bir büroda çalışıyoruz. "Emin" dedi, "Kütahya'ya gidemişin? Yunanlılar çekildikleri yerlerde zeytinyağı fabrikalarını kırmışlar, dökmüşler. Hükümet de 1 Eylül'e kadar bunları ikmal edenlerin getirecekleri alet,-edevat ve parça vergisiz girecek. Bize bir adam gelsin, kroki çıkarsın istiyorlar". Biz kroki çıkarmak için gittik oraya.

"Bir başka zaman, Tire'ye gittik. Tire Belediyesi elektrik yaptırmış, elektriği MAN'a ihale etmiş. MAN yalnız dinamo ile dizeli yapıyor. Gerisini belediye yaptıracak. Belediye Reisi bana dedi ki, "Sokak lambası yapıver bize, başka bir şey istemiyoruz." İzmir'de sanat mektebi mezunu bir arkadaş vardı. Yardımcılarını aldı, geldi. Biz putrellerin üstüne konsolları koyduk. İzolatör çektik. Tabi Tireliler elektriği bilmiyorlar. O zamana kadar öyle bir şey yok, gaz lambası yakıyorlar. Kadın eliyor ki bizimkilere, "Oğlum şu lambayı bizim pencerenin önüne koy da şavk yakmayalım gece, bununla geçiniriz". Böylece oradaki elektrik tesisatını bitirdik İzmir'e döndük. İç elektrik tesisatı yapmaya başladık, daha elektrik santrali yapılmamıştı, temel-deydi. İç elektrik tesisatını hem evlere yapıyoruz, hem de fabrika değilde incir işleyen tütün işleyen, amale kullanan yerlere yapıyoruz, para kazanıyoruz, iyi para kazanıyoruz. Adam yok ondan dolayı. Böyle biz elektrik tesisatı yaparken santrali bitirdiler. Elektrik dağıldı her yana; evlerde, sokaklarda, tiyatrolarda ışık yanmaya başladı. Bu bahsettiğim santral, Belçikalıların imtiyaz aldığı santral. Bununla beraber, elektrikli tramvay da yaptı Belçikalılar. Ve ben İzmirliye nasip oldu bun-

Emni iplikçi'ye 1. ve 2. dönem EM O Başkanlığı plaketi sunulurken.

lan satın almak. Birçok imtiyazlı şirket satın aldım. Benim şöhetim oradan gelir, en çok imtiyazlı şirket satın alan benim. Mesela İstanbul'da Elektrik-Tramvay-Tünel, mesela İstanbul'da Telefon, birçok şirketi satın aldım, izmir'de rıhtım şirketinin alınmasında da vazifeliydim."

"Fransızca'yı tamamen öğrendim, Türkçe yok oldu"

** Bize bulunduğunuz görevleri anlatabilir misiniz?*

D Mesleğim elektrik mühendisliği olduğu için, Bayındırlık Bakanlığı'nda çalıştım, elektrik mühendisliğinde. Sonra Etibank kuruldu. Orada düz memurluk yaptım. O sırada Malatya'da bir hidroelektrik santrali vardı. Beni oraya gönderdiler, santralin iyi çalışıp çalışmadığını görmem için. Oradan döndüm, raporumu vereceğim muavin beye. Bana "Umum Müdür sizi bekliyor" dedi. Umum Müdür Nurullah Esat bey... Yanına çıktım, dedi ki, "Ali Çetinkaya sizinle görüşmek istiyor." Şaşırdım. Çetinkaya o zaman Bayındırlık Bakanlığını yürütüyor. Tabii gittim, şöyle yüzüme baktı, "Sen çok gençmişsin ya.." dedi. Yani beklediği adam değilim. "Namusunla çalışacak olursan, seni elinden tutar, yürütürüm" dedi ve öyle de yaptı. Birgün, maiyetinde çalışıyorum ve artık Daire Reisi olmuşum. Beni çağırdı: "Sana bugün bir adam gelecek ve bir iş için kolaylık göstermeni isteyecek, sen ona yüz vermeyeceksin. Sözünü bitirmesine fırsat verme ve şöyle de, "Benden ne istiyorsun, ben namuslu bir adamım, çık dışarı"

"Nitekim adam geldi. Ne istediğini söylemek üzereyken ben, "Beyefendi bu işlerle meşgul olamam, sayın bakana gidin" dedim. Çıktı gitti. Birgün yemekte bakanla beraberiz. Olayın aslını bana anlattı. O gün 90 bin lira rüşvet teklif edeceklermiş. Bakan bunu haber almış. İstihbaratı çok kuvvetliydi. Benim harcanmamı istemediği için haber vermiş. Ben böyle böyle Çetinkaya'nın eğitimiyle yetiştim."

"Anlattıklarımın da anlaşılacağı gibi, yalnızca elektrik mühendisliği yapmadım. Daha çok ekonomi ve siyasetle uğraştım. Size bir anımı anlatmak istiyorum. O zaman Ali Çetinkaya Münakalat (Ulaştırma) Vekiliydi. Onun maiyetinde 3 arkadaş Hamburg'a gittik. Onu davet eden de Alman Münakalat Vekili. Ancak bizi karşılamadı. Karşılamanlar sefir ve bir hariciye memuru. Özür dilediler. Dediler ki, Hitler 300 bin kişilik stadyumu açtığı için bütün bakanlar oraya davetlidir. Bakan orada olduğundan sizi sonra ziyaret edecek, kusuruna bakmayın."

"Bizim Bakan kızdı: "Hangi trenle gideceğim ben" dedi. Gösterdiler. Vagona bindi. İçerdeki herşeyi kontrol etti, tuvalet musluğuna kadar. Yüzü asık indi aşağı: "Beğenmedim" dedi. "Ama efendim nasıl olur?" dedi Alman, "Bu Hindenburg'un cihan harbinde kaldığı vagon". Bakan hemen "Öyleyse müzeye kaldırın" dedi. Bakanın dış münasebetlere verdiği önemi belirtmek istiyorum."

"Petrol Dairesi Reisi'ni de yaptım. Ben petrolden pek anlamazdım, İngilizcem de yoktur. Ama bana itimat ettikleri için görev verdiler. İdarecilik yeteneğimden dolayı Genel Müdürlüklerde de bulundum."

Teşekkür ediyoruz.